

کاشمش

■ گلشن مهر شناسنامه گلستان است

■ یکشنبه ۲۱ تیر ماه ۱۴۰۵ / سال بیست و هفتم / شماره ۸ / ۲۲۰۸ / صفحه ۲۵۰۰ تومان

۲

اقتدار پول ملی؛

از انسجام حکمرانی تا اصلاح ساختار اقتصاد

۴۵

ترس تا امید

شکاف نسلی در مواجهه با هوش مصنوعی

۸

اکوسیستم حکمرانی سترون و نازایی

کارآفرینان سیاستی

کلید توسعه پایدار و امنیت غذایی گلستان

کشاورزی حفاظتی

محمد اسماعیل اسدی–در هیاهوی سخن گفتن از توسعه پایدار، گاه از مهم‌ترین سرمایه‌ای که توسعه پایدار بر شانه‌های آن استوار است غافل می‌شویم؛ خاک، شریک خاموش بشریت و بستر تامین غذا و فیبر ما. همان سرمایه خاموشی که نه فریاد می‌زند، نه مطالبه می‌کند، اما فرسودگی و نابودی آن، آینده یک سرزمین را به مخاطره می‌اندازد. اگر آب، رگ‌های حیات است، خاک، قلب تپنده کشاورزی و امنیت غذایی هر جامعه است. گلستان، این نگین سبز ولی متأسفانه فقیر شمال ایران، سال‌هاست سفره میلیون‌ها ایرانی را از برکت دستان کشاورزان خود رنگین کرده است. اما امروز این سرزمین حاصلخیز، زیر فشار فرسایش خاک، کاهش منابع آب، تغییرات اقلیمی و افزایش هزینه‌های تولید، روزگار دشواری را سپری می‌کند. ادامه این مسیر، نه‌تنها کشاورزی استان، بلکه اقتصاد، اشتغال و امنیت غذایی کشور را نیز با چالش رویه‌رو خواهد کرد. در چنین شرایطی، کشاورزی حفاظتی تنها یک شیوه کشت و یا صرفاً ماشین‌محور نیست؛ یک نگاه نو به آینده است. آینده‌ای که در آن، خاک به‌جای آنکه هر سال بیشتر فرسوده شود، جان می‌گیرد؛ آب باران و نزولات جوی به‌جای هدررفت و ایجاد رواناب و سیلابهای مخرب که سابقه زیادی در استان طی ۴۰ سال گذشته داریم در دل زمین ذخیره می‌شود و کشاورز و باغدار و دامدار و مرتعدار به‌جای افزایش هزینه‌ها، با بهره‌وری بیشتر به درآمدی پایدار دست می‌یابد. کشاورزی حفاظتی به ما می‌آموزد که گاهی بهترین کار برای زمین، کمتر دستکاری مکانیکی خاک است. خاک‌ورزی حداقلی، حفظ دائمی بقایای گیاهی روی سطح خاک و رعایت اصول تناوب زراعی، سه اصل ساده به هم پیوسته اما سرنوشت‌سازی هستند که می‌توانند بوم‌سازگان خاک را احیا کنند، مصرف آب را بهینه سازند، هزینه‌های

تولید را کاهش دهند و تاب‌آوری مزارع را در برابر خشکسالی و تغییرات اقلیمی افزایش دهند. امروز، بیش از هر زمان دیگری، اقتصاد کشاورزی به اقتصاد منابع طبیعی گره خورده است. هیچ توسعه‌ای بر خاک فرسوده و سفره‌های آب تهی پایدار نخواهد ماند. اگر می‌خواهیم گلستان همچنان قطب تولید محصولات راهبردی کشور باقی بماند، باید از سرمایه‌ای حفاظت کنیم که جایگزینی برای آن وجود ندارد. کشاورزی حفاظتی، پلی میان اقتصاد و محیط‌زیست است؛ راهبردی که هم سود کشاورز را افزایش می‌دهد، هم منابع طبیعی را حفظ می‌کند و هم امنیت غذایی نسل‌های آینده را تضمین می‌سازد. این رویکرد، هزینه نیست؛ سرمایه‌گذاری هوشمندانه برای فرداست. اکنون زمان آن فرا رسیده است که کشاورزی حفاظتی از مرز توصیه‌های فنی عبور کند و به فرهنگ عمومی و محور سیاست‌گذاری‌های توسعه استان تبدیل شود. این مهم، جز با هم‌افزایی مدیران اجرایی کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه‌ها، مراکز تحقیقاتی، رسانه‌ها و خود کشاورزان محقق نخواهد شد. گلستان برای ماندن سبز در عمل، بیش از هر چیز به تصمیم‌های سبز نیاز دارد. تصمیم‌هایی که از دل خاک آغاز می‌شوند و به امنیت غذایی، رونق اقتصادی و توسعه پایدار ختم خواهند شد.

جنبه‌کاووس و برادران لکزایی در روستای جماران آق‌قلا، برای جامعه کشاورزی استان، تنها نام چند بهره‌بردار نیست؛ بلکه نماد سال‌ها تلاش، نوآوری و اعتماد به کشاورزی حفاظتی هستند. این کشاورزان پیشرو سالیان متمادی است که در مزارع خود ضمن جلوگیری از آتش زدن بقایای گیاهی خود بعد از برداشت و حفاظت از آنها به عنوان مواد آلی تغذیه کننده خاک، محصولات متنوعی همچون گندم، جو، سویا، کلرنگ، پنبه، ذرت، سیاهدانه، نخود آبگوشتی، کلزا، کاملینا و دیگر محصولات زراعی را با بهره‌گیری از اصول کشاورزی حفاظتی تولید کرده و نشان داده‌اند که می‌توان هم‌زمان بهره‌وری را افزایش داد، هزینه‌های تولید را کاهش داد و از منابع ارزشمند آب و خاک نیز پاسداری کرد. بی‌تردید معرفی این مزارع به‌عنوان مزارع الگویی کشاورزی حفاظتی و بهره‌گیری از تجربه ارزشمند این کشاورزان پیشرو، می‌تواند نقش مؤثری در گسترش این نظام تولیدی در سراسر کشور داشته باشد. امروز گلستان نه‌تنها ظرفیت آن را دارد که قطب تولید محصولات کشاورزی باشد، بلکه می‌تواند به مرجع و کانون آموزش، ترویج و انتقال تجربه کشاورزی حفاظتی ایران نیز تبدیل شود؛ جایی‌که می‌تواند آتش و با آتکا به سرمایه انسانی، دانش بومی و تجربه عملی کشاورزان خود، دستیابی به آن دور از دسترس نیست. بایسته و شایسته است که مسئولین بالای استانی از این مزارع الگویی بازدید نموده تا از نزدیک شاهد کاربردی بودن تئوریهای علم و نفوذ دادن دانش روز جهان در بین کشاورزان توسط پژوهشگران دلسوز این خطه باشند. امید که چنین شود.

پژوهشگر ارشد و بین‌المللی کشاورزی حفاظتی

بن‌بست ژئوپولیتیک

و چشم انداز

برون رفت

■ علی میرموسوی

تشدید تنش‌ها بار دیگر به موج نگرانی از سرگیری جنگ دامن زده است. آمریکا که از دید بسیاری از ناظران به اهداف خود در جنگ چهل‌روزه دست نیافت، در تلاش برای تضعیف ج.ا. ایران و ایجاد اجماع جهانی علیه آن است. سفر ترامپ به ترکیه و شرکت او در نشست ناتو نیز در همین راستا ارزیابی می‌شود. ایران نیز برای حفظ تنگه هرمز، به عنوان مهم‌ترین برگ برنده راهبردی خود تلاش می‌کند. تفاهم اخیر میان دو طرف، با وجود برخی ابهام‌ها، آشکارا به سود ایران بود و انتظار پایبندی ج.ا. ایران به آن را در سطح جهانی افزایش داد. با این حال، ج.ا. ایران با غیرقابل اعتماد دانستن آمریکا، با نگاهی تردیدآمیز به این تفاهم می‌نگریست. از همین رو، حاضر نشد بر سر موقعیت خود در تنگه هرمز امتیازی بدهد، زیرا احساس می‌کرد ایالات متحده از سر ناچاری تن به تفاهم داده و آماده از سرگیری جنگ نیست. ایجاد کانال عمانی، که بر پایه برخی گزارش‌ها زیر فشار آمریکا انجام شد، به این بی‌اعتمادی دامن زد و ج.ا. ایران را به واکنش واداشت. آمریکا نیز، به‌ویژه در آخرین مورد، با پاسخی تند کوشید نشان دهد که از آغاز دوباره جنگ ایایی ندارد. حتی ترامپ مدعی پایان آتش‌بس شد. با این حال، هر دو طرف همچنان آمادگی از سرگیری نبرد را ندارند، زیرا می‌دانند بحران موجود در نهایت از راه جنگ حل نخواهد شد. کشورهای منطقه نیز با تجربه جنگ پیشین و نگرانی از تخریب زیرساخت‌های خود، مخالف تشدید درگیری به نظر می‌رسند. بی‌تردید تقویت موقعیت راهبردی ایران در تنگه هرمز برای آن‌ها خوشایند نیست، اما در مقایسه میان هزینه‌های جنگ و پذیرش نقش راهبردی ایران در تنگه، شاید در مجموع گزینه دوم را ترجیح دهند. از سوی دیگر، راهبرد چین و روسیه در حل بحران از مسیر سیاسی تغییری نکرده است. در وضعیت کنونی، آمریکا بر سر دوراهی پذیرش نقش راهبردی ایران در تنگه هرمز یا بازگشت به رویارویی نظامی قرار دارد. ج.ا. ایران نیز تنگه هرمز را یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های بازدارندگی و امنیت راهبردی خود می‌داند و حاضر به عقب‌نشینی از آن نیست.

ادامه در صفحه ۲

تابلوسازی علی‌پور

مجری انواع تابلوهای تبلیغاتی...

گران ، بلوار مدرس ، نبش مدرس ۹

تلفن تماس: ۰۹۱۱۵۶۷۱۳۶۹

یادداشت اول

ادامه یادداشت اول

بن بست ژئوپولیتیک و چشم انداز برون رفت

به نظر می‌رسد مقامات ایران هزینه‌های ناشی از جنگ را کمتر از هزینه از دست دادن این اهرم

راهبردی برآورد می‌کنند؛ از این رو، با وجود خسارت‌های احتمالی، آن را ترجیح می‌دهند. اسرائیل نیز که از دید بسیاری از تحلیلگران به اهداف خود دست نیافته، از تشدید درگیری استقبال می‌کند. بی‌تردید جنگ، بحران اقتصادی ایران را پیچیده‌تر و وضعیت معیشتی طبقات پایین را دشوارتر خواهد کرد، اما به نظر می‌رسد این پیامدها در محاسبات راهبردی طرف‌های درگیر نقشی تعیین‌کننده نداشته باشد. در این

رعایت حد وسط یا نظریه حد وسط ارسطویی یکی از مهم ترین مبانی اخلاق ارسطویی به شمار می‌آید و بسیاری از اندیشمندان و فلاسفه ی اسلامی در دوره های طولانی اندیشه فلسفی بر آن تاکید نموده اند. ارسطو در تعریف خود از فضیلت آن را چنین تعریف می‌کند(فضیلت ملکه‌ای است در یک حالت متوسط که موجب انتخاب آزاد در عمل و تشخیص حد وسط ها نسبت به مایه واسطه عقل میشود)(اخلاق نیکو ماخوس ۱۰۷) بنابراین منظور از فضیلت به مفهوم حد وسط حقیقی رسیدن به حکمت عملی است و حکیم در عمل در یک وضعیت اعتدال و حد وسط قرار دارد و چنین حد وسطی دارای افراط و تفریط نیست. از نظر او، از آن جا که فضایل اخلاقی با احساسات و افعال سروکار دارد و افعال و احساسات می‌توانند سه حالت افراط، تفریط و اعتدال داشته باشد راه رسیدن به فضیلت همانا رسیدن به حد وسط است و افراط در آنها ناصواب و تفریط نکوهیده است(همان ۱۱۶) و مفسران هم در ذیل آیه ی (و لا تجعل یدک مغلوله الی عنقک و لا تبسطها کل البسط)،(آیه ی ۲۹، سوره ی اسرا) (معنی: دست خود را به گردن خویش بسته مدار و آن را یکسره گشاده مساز.)

«

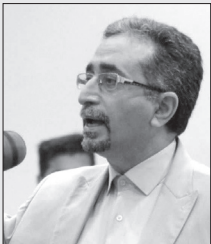
رعایت حد وسط در اندیشه سعدی با توجه به گلستان

محمد علی خالدیان

«

اقتدار پول ملی؛ از انسجام حکمرانی تا اصلاح ساختار اقتصاد

مجید دهنوی

اقتصاد، تنها مجموعه‌ای از شاخص‌های آماری، نمودارهای تورم، نرخ ارز یا رشد تولید ناخالص داخلی نیست؛ اقتصاد، آینه‌ای از کیفیت حکمرانی، میزان اعتماد عمومی، کارآمدی نظام تصمیم‌گیری و توان یک کشور در تبدیل ظرفیت‌های بالقوه به ثروت و رفاه ملی است. هرگاه اقتصاد دچار تلاطم می‌شود، نخستین پیامد آن را مردم در سفره‌های خود، تولیدکنندگان در بنگاه‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاران در تصمیم‌های آینده خود احساس می‌کنند. از همین رو، هیچ برنامه توسعه‌ای بدون ثبات اقتصادی و هیچ ثبات اقتصادی بدون حکمرانی کارآمد، پایدار نخواهد ماند. در این چارچوب، تأکید رهبر شهید، حضرت آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای، بر اصلاح ساختار اقتصاد، تقویت ارزش پول ملی، انسجام مدیریتی، حمایت از تولید، مقابله با قاچاق و تسریع در اجرای تصمیم‌ها، صرفاً مجموعه‌ای از توصیه‌های مقطعی نیست، بلکه ترسیم یک نقشه راه

وضعیت، به نظر می‌رسد تنها دو عامل بتواند بر معادله کنونی تأثیر بگذارد و از آغاز دوباره جنگ جلوگیری کند: نخست، مخالفت جدی کشورهای منطقه و قدرت‌های بزرگ، به‌ویژه چین، با تشدید درگیری؛ دوم، موضع جناح مخالف جنگ در کاخ سفید و کنگره. در کنار این دو، شاید اعطای امتیازی چشمگیر به ج.ا. ایران نیز بتواند موضع مقامات مخالف جنگ در ایران را تقویت و آنان را به تعدیل موضع خود

پیرامون این آیه، مساله ی ملکه ی فضیلت را مطرح کرده اند و فضایل چهار گانه را یاد کرده اند که عبارت اند از (۱: عدالت، ۲: عفت، ۳: سخاوت، ۴: شجاعت، ۵: سخاوت و حد وسط میان اسراف و بخل دانسته اند. و شجاعت را هم، بین جبن و تهور قرار داده اند و برای رسیدن به حد وسط اولین گام این است باید از افراط و تفریط که هر دو ردیلت اند، پرهیز کرد. شیخ سعدی هم با توجه به این پیشینه ی تمدنی و اسلامی رعایت اعتدال را در همه ی شئون زندگی ضروری می‌شمارد و به عنوان یکی از محورهای تفکری ایشان، می‌شود در مورد آن تحقیقات زیادی را انجام داد. فی‌المثل درباره ی اعتدال بدن، ایشان صحت بدن را در اعتدال چهار مزاج می‌داند، زیرا حیات که مبدأ حس و حرکت ارادی است، مشروط به اعتدال و بنیه و روح حیوانی است، به بیان دیگر، چون عناصر اربعه و چهار مزاج با هم تضاد دارند، باید با هم اعتدال بیابند تا مزاج معتدل پدید بیاید و در صورتی که اعتدال‌شان به هم بخورد، صحت از بین می‌رود. سعدی در این باره می‌فرماید: چهار طبع مخالف سرکش چند روزی بدند با هم خوش

متقاعد کند. در مجموع، به نظر می‌رسد بحران کنونی بیش از آنکه راه‌حل نظامی داشته باشد، به نقطه‌ای از بازدارندگی متقابل رسیده است؛ وضعیتی که در آن هیچ‌یک از طرفین توان یا آمادگی تحمیل اراده خود از طریق جنگ را ندارد. از این رو، تا زمانی که موازنه کنونی دگرگون نشود یا یکی از طرفین به امتیاز سیاسی معناداری دست نیابد، احتمال تداوم این وضعیت شکننده بیش از آغاز یک جنگ تمام‌عیار به نظر می‌رسد.

گر یکی زان چهار شد غالب جان شیرین برآمد از قالب چون مخبط شد اعتدال مزاج نه عزیمت اثر کند نه علاج و در مورد خوردن نیز می‌گوید: نه چندان بخور که از دهانت برآید نه چندان که از ضعف جانت برآید به دیدار مردم شدن عیب نیست ولیکن نه چندان که گویند بس و همچنین در مورد خشم که یک مکانیسم دفاعی است، بیان دارد: خشم بیش از حد گرفتن وحشت آرد، و لطف بی وقت، هیبت ببرد. نه چندان درشتی کن که از تو سیر گردند و نه چندان نرمی که بر تو دلیر شوند. درشتی و نرمی به هم در به است چو فاصد که جراح و مرهم نه است وقتی به قهر گوی که صد کوزه نیات گه گه چنان به کار نیاید که حظه‌ای وقتی به لطف گوی و مدارا و مردمی باشد که در کمند قبول آری دلی.

تولید نیز باید از مرحله شعار فراتر رود و به یک راهبرد عملیاتی تبدیل شود. تولیدکننده بیش از هر چیز به ثبات قوانین، دسترسی به سرمایه، کاهش هزینه‌های اداری، امنیت اقتصادی و بازار قابل پیش‌بینی نیاز دارد. حذف مقررات زائد، اصلاح فرآیندهای صدور مجوز، توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل، حمایت از فناوری و ارتقای بهره‌وری، زمینه‌ساز رشد پایدار تولید خواهد بود. همچنین دستگاه‌های دولتی، به عنوان بزرگ‌ترین مصرف‌کننده کالا و خدمات، می‌توانند با اولویت دادن به تولیدات داخلی، نقش مؤثری در رونق اقتصاد ملی ایفا کنند. سرمایه‌گذاری نیز حلقه اتصال همه این سیاست‌هاست. سرمایه، پیش از آنکه به میزان سود بیندیشد، به امنیت، ثبات و قابلیت پیش‌بینی اقتصاد توجه می‌کند. هرچه فضای اقتصادی شفاف‌تر، قوانین پایدارتر و تصمیم‌ها سریع‌تر باشد، انگیزه سرمایه‌گذاری افزایش خواهد یافت. سرمایه‌گذاری داخلی، علاوه بر افزایش تولید و اشتغال، زمینه جذب سرمایه خارجی را نیز فراهم می‌کند؛ زیرا سرمایه‌گذار خارجی، نخست به اعتماد سرمایه‌گذار داخلی می‌نگرد. در نهایت، اقتصاد ایران بیش از هر زمان دیگری نیازمند یک نگاه راهبردی و آینده‌نگر است. اصلاحات اقتصادی زمانی موفق خواهد بود که به جای اقدامات جزیره‌ای، مجموعه‌ای هماهنگ از سیاست‌های پولی، مالی، ارزی، تولیدی، تجاری و مدیریتی به اجرا درآید. تقویت ارزش پول ملی، انسجام در حکمرانی، تسریع در تصمیم‌گیری، بهره‌گیری از ظرفیت‌های داخلی، مبارزه با قاچاق، حمایت از تولید و تسهیل سرمایه‌گذاری، حلقه‌های یک زنجیره واحد هستند که فقدان هر یک، کارایی سایر بخش‌ها را نیز کاهش می‌دهد. امروز، بیش از هر زمان دیگر، اقتصاد ایران به مدیریتی مبتنی بر دانش، هماهنگی نهادی، پاسخگویی، شفافیت و اراده‌ای ملی برای اصلاح ساختارها نیاز دارد. اگر این مسیر با جدیت دنبال شود، می‌توان امیدوار بود که پول ملی بار دیگر جایگاه شایسته خود را بازیابد، اعتماد عمومی تقویت شود، سرمایه‌ها به سمت تولید هدایت شوند و اقتصاد کشور، با اتکا بر توانمندی‌های داخلی و مدیریت کارآمد، مسیر رشد پایدار، عدالت اقتصادی و رفاه اجتماعی را با اطمینان بیشتری طی کند.

اعتبار اقتصاد و انعکاسی از ثبات سیاست‌های مالی و پولی است. هر اندازه ارزش پول ملی کاهش یابد، قدرت خرید خانوارها، به‌ویژه اقشار حقوق‌بگیر و کم‌درآمد، تضعیف می‌شود. کاهش ارزش پول ملی همچنین هزینه تولید، سرمایه‌گذاری و تجارت را افزایش داده و انتظارات تورمی را تشدید می‌کند. از این رو، تقویت پول ملی باید به عنوان یک راهبرد بلندمدت، نه صرفاً یک سیاست کوتاه‌مدت ارزی، در دستور کار قرار گیرد. اصلاح نظام ارزی نیز نیازمند نگاهی فراتر از مدیریت روزانه بازار ارز است. نظام ارزی زمانی کارآمد خواهد بود که بتواند میان صادرات، واردات، تولید، سرمایه‌گذاری و سیاست‌های پولی تعادل برقرار کند. یکی از موضوعات مهم در این زمینه، بازگشت ارز حاصل از صادرات به چرخه رسمی اقتصاد است. منابع ارزی کشور باید در خدمت توسعه زیرساخت‌ها، تأمین نیازهای تولید و تثبیت بازار قرار گیرد. شفافیت در گردش منابع ارزی، پاسخگویی شرکت‌های بزرگ و نظارت مؤثر بر عملکرد آنها، از پیش‌شرط‌های موفقیت این سیاست به شمار می‌آید. موضوع دیگری که در این چارچوب اهمیت می‌یابد، مبارزه نظام‌مند با قاچاق کالا و ارز است. قاچاق، تنها یک تخلف اقتصادی نیست؛ بلکه پدیده‌ای است که تولید داخلی، اشتغال، درآمد‌های عمومی و عدالت اقتصادی را همزمان هدف قرار می‌دهد. ورود کالای قاچاق، تولیدکننده داخلی را با رقابتی نابرابر روبه‌رو می‌کند و خروج غیرقانونی کالا یا ارز نیز منابع ملی را کاهش می‌دهد. مقابله با این پدیده، نیازمند بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، شفافیت اطلاعات، هماهنگی میان دستگاه‌های نظارتی و اصلاح قوانین مرتبط است. از سوی دیگر، ظرفیت‌های داخلی ایران همچنان بزرگ‌ترین مزیت رقابتی اقتصاد کشور به شمار می‌رود. جمعیت جوان، دانشگاه‌ها، شرکت‌های دانش‌بنیان، منابع طبیعی، معادن، صنایع انرژی، موقعیت ترانزیتی و بازار منطقه‌ای، فرصت‌هایی هستند که می‌توانند موتور رشد اقتصادی باشند. اما این ظرفیت‌ها تنها زمانی به ثروت تبدیل خواهند شد که سیاست‌گذاری اقتصادی مبتنی بر دانش، آینده‌نگری و ثبات باشد. سرمایه انسانی زمانی شکوفا می‌شود که محیط کسب‌وکار، فضای نوآوری و امنیت سرمایه‌گذاری فراهم شود. حمایت از

ترس

شکاف نسلی در مواج

از هوش مصنوعی با به کارگیری خلاقیت و تفکر

یسا یاوری از روزهایی می‌گوید که پرسشنامه را طراحی کردند و برای مردم فرستادند. بعد از اینکه سؤال پژوهش را مشخص کردیم، نوبت به این رسید که از دیگران بپرسیم که آن‌ها چه فکری می‌کنند. یک پرسشنامه آنلاین در سایت «پرسالین» طراحی کردیم. کلی فکر کردیم که چطور سوال‌هایی بپرسیم که مردم را به یک جواب خاص هدایت نکند. خانم صادقی به ما یاد داد که سؤال‌های باز و بسته را باهم ترکیب کنیم. وقتی جواب‌ها شروع به آمدن کرد، هر روز باذوق به صفحه‌ی پرسالین سر می‌زدیم و می‌دیدیم که چند نفر دیگر جواب داده‌اند. برایمان خیلی هیجان‌انگیز بود که مردم این‌قدر استقبال کرده بودند. ۶۹ نفر به پرسشنامه ما پاسخ دادند؛ از دانش‌آموز ۱۲ ساله گرفته تا مهندس ۵۵ ساله و معلم بازنشسته. علاوه بر این، با چند نفر هم مصاحبه‌ی رودررو انجام دادیم تا عمق نظراتشان را بهتر بفهمیم.

شغل‌های کنونی در آینده چگونه خواهد شد؟ نظام آموزشی چطور باید ما را برای این تغییرات آماده کند؟ این سؤال، قلب تپنده‌ی پژوهش ما شد. هر کاری که بعداً کردیم، برای جواب دادن به همین سؤال بود.

مرحله‌ای دوم: پرسشنامه، تحلیل و بیانیه‌ای نهایی (جلسه‌ی دوم)

طراحی و اجرای پرسشنامه

بخش دوم: بررسی ابعاد مسئله در اینترنت

عطیه مرتضی پور می‌گوید که چطور با جست‌وجو در اینترنت، فهمیدند که این سؤال، فقط مال آن‌ها نیست. بعد از اینکه چالش‌ها گفته شد، خانم صادقی به ما پیشنهاد داد که برویم توی اینترنت و ببینیم که دیگران در دنیا درباره‌ی این موضوع چه فکری می‌کنند. راستش کمی ترسیده بودیم که نکند هیچ‌کس دیگری به این موضوع فکر نکرده باشد! اما وقتی جست‌وجو کردیم، کلی مقاله و پژوهش و ویدئو پیدا کردیم. از کشورهای مختلف، از دانشگاه‌های بزرگ و حتی از سازمان ملل. فهمیدیم که این سؤال، یک سؤال جهانی است؛ اما یک چیز توجه ما را جلب کرد: تقریباً همه‌ی پژوهش‌ها از دیدگاه بزرگسالان نوشته شده بود. هیچ‌کس از نوجوانان نپرسیده بود که خودشان چه فکری می‌کنند. همان‌جا بود که تصمیم گرفتیم پژوهش خودمان را انجام دهیم؛ چون جای خالی صدای نوجوان‌ها را توی این‌همه بحث و گفت‌وگو حس کردیم.

تبدیل دغدغه‌ها به سؤال پژوهش

تلما فراهانی

توضیح می‌دهد که چگونه از میان انبوه نگرانی‌ها، یک سؤال دقیق استخراج کردند. بعد از اینکه هم چالش‌های خودمان را گفتیم و هم دیدیم که دیگران چه گفته‌اند، نشستیم تا یک سؤال اصلی برای پژوهش مان پیدا کنیم. این کار خیلی سخت‌تر از چیزی بود که فکر می‌کردیم. چند بار سؤال را عوض کردیم. اولش خیلی کلی بود: «آیا هوش مصنوعی خوب است یا بد؟» اما خانم صادقی به ما گفت که یک سؤال خوب باید دقیق و قابل اندازه‌گیری باشد. بالاخره بعد از کلی فکر، به این سؤال رسیدیم: «با وجود هوش مصنوعی

لیلا حسین زاده- گروه پژوهشی «هوش سفید» از دبستان تلاش گرگان؛ با همت شش دانش‌آموز گرگانی با یک پژوهش میدانی، پرده از یک واقعیت برداشتند. نوجوانان هوش مصنوعی را فرصتی برای آینده می‌دانند، درحالی‌که بزرگسالان همچنان در هاله‌ای از نگرانی و تردید به آن می‌نگرند؛ اما آنچه این پژوهش را متمایز می‌کند، فرایند دوماه‌ای آن است؛ جایی که دانش‌آموزان ابتدا با بارش فکری، ابعاد مسئله را از نگاه خودشان واکاوی کردند، سپس با پرسشنامه به سراغ نظرات دیگران رفتند و در نهایت با تحلیل پاسخ‌ها، بیانیه‌ای برای به‌کارگیری خلاقیت و تفکر انتقادی در مواجهه با هوش مصنوعی صادر کردند. در این گزارش، خود اعضای گروه، هرکدام بخشی از این مسیر را روایت می‌کنند.

مرحله‌ی اول: بارش فکری و تبیین ابعاد مسئله (جلسه‌ی اول)

بخش اول: دورهم جمع شدن و شناسایی دغدغه‌ها

پارمیس کلاتری فرد

از روزی می‌گوید که گروه برای اولین بار دورهم جمع شد و شروع کردند به حرف زدن. یادم می‌آید یک روز همه‌ی ما توی کلاس جمع بودیم که آموزگار ما خانم صادقی به ما گفت: «بیایید هر چیزی که درباره‌ی هوش مصنوعی و آینده‌ی شغلی به ذهنتان می‌رسد، بگویید.» اولش کمی سکوت کردیم؛ اما کم‌کم جرقه‌ها زده شد. یکی از دوستانم گفت: «نگرانم که یک روز ربات‌ها جای همه‌ی ما را بگیرند.» دیگری گفت: «من نگرانم که نتوانم به اندازه‌ی کافی سریع یاد بگیرم.» من هم گفتم: «من از این می‌ترسم که آنچه امروز یاد می‌گیریم آیا اصلاً برای آینده‌ی شغلی ما مفید است؟» راستش، هرکدام از ما یک نگرانی داشتیم؛ اما همین که آن‌ها را باهم گفتیم، یک‌قدم به جلو برداشتیم. فهمیدیم که تنها نیستیم و همه‌ی ما دغدغه‌های مشترکی داریم.

عهه با هوش مصنوعی

چالش‌ها؛ نگاه متوازن به مساله

رستا سادات طباطبایی زاده توضیح می‌دهد که گروه در بیانیه‌ای خود، به چالش‌های هوش مصنوعی هم اشاره کرده است. در بیانیه‌ای نهایی، ما فقط به مزیت‌های هوش مصنوعی اشاره نکردیم. باور کنید که خیلی از مصاحبه‌شوندگان، نگرانی‌های جدی داشتند. یک کارمند اداره گفت که نگران است شغلش حذف شود. یک استاد دانشگاه هشدار داد که وابستگی بیش‌ازحد به ماشین‌ها، توانایی تفکر مستقل را از ما می‌گیرد. یک دانشجو هم گفت که دسترسی نابرابر به این فناوری، شکاف طبقاتی را عمیق‌تر می‌کند. ما همه‌ی این‌ها را در بیانیه‌مان گنجانیدیم. چون معتقدیم که هوش مصنوعی اگرچه فرصت‌های بی‌نظیری دارد، اما بدون سیاست‌گذاری آگاهانه و آموزش همگانی، می‌تواند چالش‌های جدیدی هم به وجود بیاورد. برای همین، بیانیه‌ای ما یک بیانیه‌ای متوازن است؛ هم به امید اشاره دارد و هم به هشدار.

در پایان

گروه «هوش سفید» مراتب سپاس خود را از راهنمایی‌های ارزشمند خانم هدی صادقی (آموزگار)، خانم مریم ربیع نژاد (مدیر) و حمایت اولیای دبستان تلاش و مشارکت همه‌ی ۶۹ نفری که با پاسخ‌های صمیمانه‌ی خود، این پژوهش را ممکن ساختند، ابراز می‌دارد.

گروه پژوهشی هوش سفید

پارمیس کلاتری فرد، عطیه مرتضی پور، تلما فرهانی، یسنا یآوری، آویسا فلاحتی و رستا سادات طباطبایی زاده راهنما: خانم هدی صادقی دبستان دخترانه تلاش، گرگان

همیشه چیزهایی دارند که ماشین‌ها ندارند؛ مثل خلاقیت و احساس. کم‌کم داشتیم به یک جمع‌بندی نهایی می‌رسیدیم. بعد از کلی بحث و مشورت، بالاخره بیانیه‌ی خودمان را نوشتیم: از هوش مصنوعی با به‌کارگیری خلاقیت و تفکر انتقادی به‌عنوان یک دستیار استفاده کنید. این جمله، حاصل تلاش ما بود. نه فقط یک شعار، بلکه یک راهکار عملی. ما فهمیدیم که کلید موفقیت در آینده، نه فرار از هوش مصنوعی که یادگیری همزیستی هوشمندانه و البته با نگاه منتقدانه به پاسخ‌های آن است. مهم این است که کارهایی را به ماشین‌ها بسپاریم که آن‌ها بهتر انجام می‌دهند و خودمان روی کارهایی تمرکز کنیم که فقط انسان‌ها از پس آن برمی‌آیند: خلق کردن، احساس کردن، تصمیم‌گیری اخلاقی و فکر کردن به چیزهای فراتر از داده‌ها.

راهکارهای عملی برگرفته از تحلیل پاسخ‌ها

گروه هوش سفید از سه راهکاری می‌گوید که گروه بر اساس تحلیل پاسخ‌ها به آن‌ها رسید. یکی از نقاط قوت این پژوهش، این بود که صرفاً به شناسایی مشکل بسنده نشده بلکه با تحلیل دقیق پاسخ‌ها و مصاحبه‌ها، به سه راهکار عملی برای گروه‌های سنی مختلف دست یافتند. این راهکارها کاملاً از دل داده‌ها بیرون آمده بود و نشان می‌داد که گروه، فرآیند تفکر انتقادی را به‌خوبی طی کرده است.

راهکار اول: آموزش فشرده برای نوجوانان؛ بسیاری از دانش‌آموزان در پرسشنامه نوشته بودند که دوست دارند هوش مصنوعی را در مدرسه یاد بگیرند. گروه پیشنهاد داد که مدارس دوره‌های کوتاه و عملی برگزار کنند تا نوجوانان با مفاهیم پایه آشنا شوند و از همان ابتدا، رابطه‌شان با این فناوری، رابطه‌ای مبتنی بر دانش باشد، نه ترس.

راهکار دوم: بازآموزی و راهنمایی برای میان‌سالان؛ مصاحبه با میان‌سالان نشان داد که آن‌ها به دنبال دوره‌های کوتاه‌مدت و کاربردی هستند. همچنین تأکید داشتند که تجربه‌ی زیادی دارند و می‌توانند نقش «راهنما» را برای نسل جوان ایفا کنند. گروه این پیشنهاد را به‌عنوان یک راهکار مکمل ثبت کرد.

راهکار سوم: آموزش ترکیبی برای جوانان؛ دانشجویان شرکت‌کننده در پژوهش، بر اهمیت مهارت‌های نرم مانند کار گروهی، ارتباط مؤثر و حل مسئله در کنار مهارت‌های فنی تأکید داشتند. گروه پیشنهاد داد که نظام آموزشی دانشگاهی، برنامه‌ای تلفیقی برای این گروه طراحی کند.

تفکر انتقادی به‌عنوان یک دستیار استفاده کنید.

می‌دیدند و بزرگسال‌ها یک تهدید. این تفاوت آن‌قدر واضح بود که همه‌ی ما را شگفت‌زده کرد. یکی از دوستانم گفت: «انگار دو نسل در دو دنیای مختلف زندگی می‌کنند». راستش، این جمله دقیقاً حس ما را نشان می‌داد؛ اما ما فقط به این تفاوت بسنده نکردیم. سعی کردیم بفهمیم چرا این شکاف وجود دارد و چگونه می‌توان آن را پر کرد. برای همین، پاسخ‌های کیفی و مصاحبه‌ها را هم دوباره خواندیم تا به عمق نگرانی‌ها و نیازها برسیم.

بیانیه‌ای نهایی؛ تفکر انتقادی و خلاقیت

پارمیس کلاتری فرد از لحظه‌ای می‌گوید که گروه با همفکری، بیانیه‌ای نهایی خود را صادر کرد. آخرین جلسه‌ی ما، مهم‌ترین جلسه بود. همه‌ی پاسخ‌ها را مرور کرده بودیم، تحلیل‌هایمان را نوشته بودیم و حالا باید یک جمع‌بندی می‌کردیم. خانم صادقی از ما پرسید: «به نظر شما، مهم‌ترین نکته‌ای که از این پژوهش یاد گرفتید، چیست؟» هرکدام از ما یک چیزی گفتیم. یکی گفت: «ما نباید از هوش مصنوعی بترسیم.» دیگری گفت: «باید یاد بگیریم چگونه از آن استفاده کنیم.» من گفتم: «انسان‌ها

تحلیل پاسخ‌ها و شگفتی بزرگ

آویسا فلاحتی از لحظه‌ای می‌گوید که پاسخ‌ها را کنار هم گذاشتند و یک الگوی واضح دیدند. بعد از اینکه همه‌ی ۶۹ پاسخ را جمع کردیم، دوباره دورهم جمع شدیم تا آن‌ها را تحلیل کنیم. این بار، جلسه‌ی دوم ما بود. پاسخ‌ها را یکی‌یکی مرور کردیم و نتایج را روی تخته نوشتیم. به تدریج یک الگوی واضح بیرون آمد: نوجوان‌ها هوش مصنوعی را یک فرصت

برابر آراء صادره هیات موضوع قانون تعیین تکلیف وضعیت ثبتی اراضی و ساختمانهای فاقد سند رسمی مستقر در واحد ثبتی گرگان تصرف مالکانه و بااعراض متقاضیان مجرز گردیده است. لذا مشخصات متقاضیان و املاک مورد تقاضا بشرح زیر بمنظور اطلاع عموم در دو نوبت به فاصله ۵ روز آگهی می شود. در صورتی که شاخص نسبت به صدور سند مالکیت متقاضیان اعتراضی داشته باشند می توانند از تاریخ انتشار اولین آگهی بمدت دو ماه اعتراض خود را به اداره ثبت اسناد و املاک گرگان تسلیم و پس از اخذ رسید، ظرف مدت یک ماه از تاریخ تسلیم اعتراض دادخواست خود را به مرجع ذیصلاح قضائی تقدیم نمایند. ضمناً درخصوص آگهی های اصلاحی ظرف مدت یک ماه از انتشار آگهی متقاضیان اعتراض خود را به اداره ثبت اسناد و املاک گرگان تسلیم نمایند. بدیهی است در صورت افضای مدت مذکور و عدم وصول اعتراض طبق مقررات سند مالکیت صادر خواهد شد.

[illegible][illegible]

در این وضعیت، شبکه‌های بسته قدرت بیش از آنکه به خلاقیت و حل مسئله پاداش دهند، مشوق وفاداری و سازگاری پذیری می‌شوند. پیامد طبیعی این چرخه آن است که بسیاری از استعدادهای خلاق یا به حاشیه رانده می‌شوند یا برای بقا، ناگزیر از سازگاری خود با قواعد محافظه‌کارانه می‌شوند. با این همه، حتی وجود نهادهای کارآمد و اقتصاد رقابتی نیز بدون وجود حوزه عمومی پویا، برای ظهور کارآفرینان سیاسی کفایت نمی‌کند. زیرا نوآوری سیاسی، بجای آنکه در اتاق‌های بسته تصمیم‌گیری شکل بگیرد، در فضای گفت‌وگو، نقد و تبادل اندیشه زاده می‌شود. لذا هر قدر ارتباط میان دانشگاه، رسانه، جامعه مدنی و نهادهای حکمرانی گسترده‌تر و بر پایه اعتماد متقابل باشد، احتمال آنکه ایده‌های نو شنیده شوند، مورد نقد قرار گیرند و به برنامه‌های عمل تبدیل شوند، افزایش می‌یابد. برعکس، هرگاه بی‌اعتمادی عمومی، قطبی‌شدن سیاسی و فرسایش سرمایه اجتماعی بر فضای عمومی سایه افکند، حتی نوآورانه‌ترین ایده‌ها نیز با مجال طرح نمی‌یابند یا پیش از تبدیل به سیاست عمومی، در متن ستیزه‌های فرساینده از بین می‌روند. نتیجه اینکه کمیابی کارآفرینان سیاسی نه نشانه فقر استعدادهای انسانی، بلکه آینه‌الگوی حکمرانی است. هر جامعه، به اندازه ظرفیت نهادهایش برای تحمل پرسش، گردش‌نخبگان، یادگیری از خطا و پیوند دانش با قدرت، کارآفرین سیاسی پرورش می‌دهد. از این‌رو، اگر خواهان نوآوری در سیاست‌ها هستیم، باید بیش از جست‌وجوی افراد استثنایی، در اندیشه‌های بازآفرینی اکوسیستمی باشیم که بتواند کارآفرینان سیاسی را بپروراند، حفظ کند و مجال اثرگذاری به آنان بدهد. این کنشگران میوه درختی‌اند که در خاک فرهنگ، آموزش، نهادهای سیاسی و اقتصاد یک جامعه ریشه دوانیده است. پرورش کارآفرین سیاسی را نباید پروژه‌ای فردمحور، بلکه باید بخشی از طرح بزرگ اصلاح حکمرانی دانست. به بیان دیگر، مهم‌ترین دلالت این نوشتار این است که کارآفرینان سیاسی زمانی پدیدار می‌شوند که یک جامعه، "اکوسیستم نوآوری در حکمرانی" را پی ریزی کند. هر اندازه این اکوسیستم بازتر، رقابتی‌تر، یادگیرنده‌تر و اعتمادسازتر باشد، احتمال ظهور افرادی که بتوانند میان دانش و قدرت، ایده و اجرا، و آرمان و واقعیت پلی مستحکم برقرار کنند، بیشتر خواهد شد. بنابراین آینده حکمرانی به ظهور قهرمانان استثنایی بستگی ندارد، بلکه به توانمندسازی جامعه برای ایجاد نهادهای یادگیرنده، رقابتی، باز و مسئله‌محور وابسته است.

دانش پژوه علوم سیاسی

است که اندیشیدن انتقادی، گفت‌وگوی آزاد و تخیل نهادی را ارج می‌نهد. از همین منظر، مدرسه و دانشگاه، میدان تمرین شهروندی، مشارکت و مسئولیت‌پذیری به شمار می‌آیند. هر اندازه که این نهادها امکان گفت‌وگوی آزاد، تجربه تصمیم‌گیری جمعی، تفاوت‌پذیری و یادگیری از خطا را محدود کنند، به همان میزان نیز ظرفیت کنشگری خلاق در عرصه عمومی فرسوده می‌شود. در چنین فضایی، افراد می‌آموزند که "تطبیق یافتن" کم‌هزینه‌تر از "تغییر دادن" است و محافظه‌کاری، عقلانی‌تر از نوآوری جلوه می‌کند. نتیجه آنکه، ترس از خطا، ناامنی روانی و بیم از مجازات شکست، ذهنیت نوآورانه را به حاشیه می‌راند و روحیه خطرپذیری را تضعیف می‌کند. بنابراین اگر مراکز آموزشی فرصت تجربه آزادی مسئولانه، گفت‌وگوی انتقادی و مشارکت در حل مسئله را از فراگیران دریغ کنند، نباید انتظار داشته باشند که در عرصه حکمرانی، کنشگرانی نوآور، مستقل و تحول‌آفرین ظهور کنند. از سوی دیگر، نظام آموزشی نه فقط نهادی معرفتی؛ بلکه یکی از مهم‌ترین سازوکارهای توزیع فرصت‌های اجتماعی و گردش‌نخبگان نیز هست. هرگاه دسترسی به آموزش باکیفیت، شبکه‌های علمی و مسیرهای ارتقای اجتماعی به امتیازهای موروثی یا روابط غیررقابتی گره بخورد، بخش بزرگی از استعدادهای جامعه هرگز فرصت شکوفایی نخواهند یافت. حال آنکه تجربه حاکی است که نوآوری‌های بزرگ، از جوامعی برآمده است که شایستگی را بر رانت، رقابت را بر انحصار و تحرک اجتماعی را بر بازتولید نابرابری ترجیح داده‌اند. با این همه، حتی برخورداری از ساختار سیاسی منعطف و نظام آموزشی کارآمد شرط کافی نیست. چون کارآفرینی سیاسی، پدیده‌ای به شدت شبکه‌ای است. ایده‌های بزرگ، معمولاً در گسست و انزوای نهادی زاده نمی‌شوند؛ بلکه در مرز میان حوزه‌های مختلف دانش، تجربه و کنش اجتماعی شکل می‌گیرند. از این‌رو، جامعه‌ای که دانشگاه، دولت، رسانه، بخش خصوصی و نهادهای مدنی را جزایری جدا از یکدیگر بسازد، ناخواسته از ظرفیت خود برای تولید نوآوری‌های سیاسی می‌کاهد. در این شرایط، دانشگاه سازمانی می‌شود که دانش تولید می‌کند، اما در حل مسائل عمومی سهمی ندارد؛ دولت، از ظرفیت‌های علمی جامعه فاصله می‌گیرد؛ رسانه، به جای تسهیل گفت‌وگوی ملی، به بازتابنده ستیزه‌های سیاسی فروکاسته می‌شود و جامعه مدنی نیز از میانجی‌گری میان دانش و قدرت بازمی‌ماند. در حالی که تجربه موارد اصلاحات موفق گویاست که کارآفرینان سیاسی، اغلب در مرزهای مشترک میان علم، مدیریت، رسانه و حوزه عمومی بالیده‌اند. به علاوه نقش اقتصاد سیاسی در زایش یا سترون‌ماندن کارآفرینان سیاسی نیز انکارناپذیر است. در اقتصادهای رقابتی، مشروعیت حکومت‌ها به توانایی آنها در حل مسائل عمومی و پاسخگویی به خواسته‌های جامعه وابسته است. در چنین بستری، نوآوری سیاسی نه یک انتخاب، بلکه ضرورتی برای بقا و استمرار حکمرانی است. اما در اقتصادهای ویژه‌خواه، این منطق دگرگون می‌شود. زیرا هنگامی که بخش مهمی از منابع قدرت و درآمد، مستقل از کارآمدی و رضایت عمومی تأمین می‌شود، انگیزه اصلاحات ساختاری نیز کاهش می‌یابد.

کاهش می‌یابد، بلکه حتی مستعدترین افراد نیز به تدریج در منطق محافظه‌کارانه ساختارهای موجود حل و جذب می‌شوند. به باور اندیشه‌وران، تغییرات مهم سیاسی زمانی رخ می‌دهد که سه جریان مستقل - مسئله، راه‌حل و فرصت سیاسی - با یکدیگر پیوند یابند. اما این همگرایی، فقط به حضور افراد نوآور وابسته نیست؛ بلکه مستلزم وجود نهادهایی است که امکان شنیده شدن ایده‌های نو، گردش‌نخبگان، گفت‌وگوی انتقادی و ریسک‌پذیری اصلاح را فراهم آورند. از این منظر، کارآفرین سیاسی در بستر نهادی خاص شکل می‌گیرد. در این راستا، ساختارهای سیاسی بسته، متمرکز و سلسله‌مراتبی، بیش از آنکه در پی حل مسائل عمومی باشند، در اندیشه حفظ الگوهای تثبیت‌شده قدرت‌اند. در این ساختارها، نوآوری نه یک فضیلت، بلکه تهدیدی برای ثبات شمرده می‌شود. وابستگی نهادها به مسیرهای گذشته، دیوان‌سالاری‌های سخت و رویه‌های انعطاف‌ناپذیر، میدان کنش را بر بازیگران خلاق تنگ می‌کند و آنان را به سازگاری با قواعد موجود وامی‌دارد. در نتیجه، ساختار سیاسی به جای زایش کارآفرینان سیاسی، به سازوکار بازتولید محافظه‌کاری تبدیل می‌شود. این انسداد نهادی، معمولاً با فرهنگ سیاسی معینی نیز همراه می‌شود که فرمانبرداری را بر ابتکار، وفاداری را بر شایستگی و احتیاط را بر خلاقیت برتری می‌دهد. در چنین فرهنگی، هزینه نوآوری بسیار بیشتر از پاداش آن است. طبیعی است که افراد مستعد، به جای آنکه نقش کنشگران تحول‌آفرین را بر عهده گیرند، ترجیح دهند در قالب مدیرانی فرمانبردار و کم‌هزینه باقی بمانند. از این‌رو، بسیاری از نظام‌های سیاسی، ناخواسته به جای زایش و پرورش نوآوران سیاسی، به ماشین بازتولید سازگاری‌پذیری و حفظ محوری بدل می‌شوند. دیگر متغیر اثرگذار نظام آموزشی است زیرا حتی اگر ساخت قدرت ظرفیت پذیرش نوآوری را داشته باشد، جامعه‌ای که نتواند ذهن‌های مسئله‌محور، پرسشگر و خلاق تربیت کند، همچنان از کمبود کارآفرینان سیاسی رنج خواهد برد. در این معنا، نقش نظام آموزشی، بسیار فراتر از انتقال دانش یا تربیت نیروی انسانی رفته و به مهم‌ترین نهاد شکل‌دهنده الگوهای اندیشیدن، مسئله‌شناسی و کنشگری اجتماعی تبدیل می‌شود. از همین رو، کارآفرین سیاسی، پیش از آنکه در میدان سیاست و قدرت متولد شود، در کلاس درس، فضای دانشگاه و تجربه‌های دیرپای جامعه‌پذیری شناختی رشد می‌کند. این نظام آموزشی است که تعیین می‌کند جامعه، انسان‌هایی پرسشگر، خلاق و مسئله‌محور تربیت کند یا نیروهای انطباق‌پذیر و حافظه‌محور. آموزشی که رسالت خود را به انتقال محفوظات و بازتولید پاسخ‌های کلیشه‌ای فرو می‌کاهد، هرچند متخصصان و مدیران کارآمد تربیت می‌کند، اما به سختی می‌تواند نوآوران سیاسی بپروراند؛ زیرا جوهره کارآفرینی سیاسی، نه در یافتن پاسخ‌های درست، بلکه در طرح پرسش‌های ژرف نهفته است. کارآفرینان سیاسی، پیش از آنکه راه‌حل عرضه کنند، توانایی دارند که امور ساده را دوباره مسئله‌مند کنند، مفروضه‌های مسلط را به نقد بکشند و برای مسائل پیچیده، افق‌های تازه بگشایند. این قابلیت، نه ثمره آموزش حفظ‌محور؛ بلکه محصول تربیتی

اکوسیستم حکمرانی سترون و نازایی کارآفرینان سیاسی

دکتر علی کریمی مله

از پرسش‌های بنیادین در حوزه سیاست‌گذاری عمومی این است که چرا برخی جوامع، در بزنگاه‌های تاریخی، شخصیت‌هایی را می‌پروراند که مسیر سیاست را دگرگون می‌کنند، اما برخی دیگر، با وجود برخورداری از سرمایه انسانی، تجربه تاریخی و منابع مادی، از ظهور چنین کنشگرانی محروم می‌مانند. پاسخ به این پرسش فقط در نبوغ فردی یا ضعف اشخاص قابل جست‌وجو نیست؛ زیرا "کارآفرین سیاسی" بیش از آنکه فرآورده استعدادهای استثنایی باشد، برآیند کیفیت اکوسیستم حکمرانی هر جامعه است. کارآفرین سیاسی، صرفاً مدیر یا سیاستمداری موفق نیست؛ او کنشگری است که می‌تواند فراتر از روزمرگی‌های اداری و رقابت‌های متعارف سیاسی بیندیشد، مسائل عمومی را از نو صورت‌بندی کند، میان دانش و قدرت پیوند بزند، ائتلاف‌های اجتماعی و سیاسی بیافریند و لحظه‌های گشایش تاریخی را به فرصت اصلاح و نوآوری بدل کند. چنین افرادی ایده‌های نو می‌سازند و توانایی بسیج منابع، اقناع بازیگران و گذر از مقاومت‌های نهادی را دارند. در نتیجه پیشران تحول در نظام حکمرانی هستند. اینک پرسش کلیدی این است که چرا چنین کنشگرانی کم‌یاب‌اند؟ پاسخ را باید در الگوی حکمرانی و مناسبات میان ساخت قدرت، فرهنگ و اقتصاد سیاسی، نظام آموزشی و حوزه عمومی یافت. هرگاه این مؤلفه‌ها در وضعیتی بازدارنده قرار گیرند، نه تنها امکان ظهور نوآوران سیاسی